

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

MA NGỌC LINH

**NGHIÊN CỨU THÀNH PHẦN LOÀI VÀ ĐẶC TRƯNG
PHÂN BỐ CỦA LƯỠNG CƯ - BÒ SÁT TẠI XÃ SỸ BÌNH,
HUYỆN BẠCH THÔNG, TỈNH BẮC KẠN**

Chuyên ngành: Sinh thái học
Mã số: 60.42.01.20

LUẬN VĂN THẠC SĨ SINH HỌC

Người hướng dẫn khoa học: TS. Hoàng Văn Ngọc

THÁI NGUYÊN - 2015

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là kết quả nghiên cứu của riêng cá nhân tôi. Các số liệu, kết quả sử dụng trong luận văn là trung thực, do tôi thu thập và xử lí. Đồng thời, luận văn này chưa từng được bảo vệ trước bất cứ một hội đồng nào trước đây.

Thái Nguyên, tháng 8 năm 2015

Tác giả luận văn

Ma Ngọc Linh

**XÁC NHẬN
CỦA KHOA CHUYÊN MÔN**

**XÁC NHẬN
CỦA NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC**

TS. Hoàng Văn Ngọc

LỜI CẢM ƠN

Trong quá trình thực hiện đề tài luận văn, tôi đã nhận được sự hướng dẫn khoa học rất tận tình của TS. Hoàng Văn Ngọc. Xin được gửi đến thầy những tình cảm thiêng liêng và lòng biết ơn sâu sắc nhất.

Ngoài nỗ lực của bản thân, tôi đã nhận được sự giúp đỡ và tạo điều kiện thuận lợi của các thầy cô trong khoa Sinh học, phòng Đào tạo- Trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên, Đảng ủy, Hội đồng nhân dân, Ủy ban nhân dân xã Sỹ Bình, huyện Bạch Thông, tỉnh Bắc Kạn cũng như nhân dân địa phương trong quá trình thu thập tài liệu và thực địa. Tôi xin trân trọng cảm ơn về sự giúp đỡ quý báu đó.

Tôi cũng xin cảm ơn sự động viên, ủng hộ nhiệt tình của gia đình và bạn bè.

Một lần nữa, tôi xin trân trọng cảm ơn!

Thái Nguyên, tháng 8 năm 2015

Tác giả luận văn

Ma Ngọc Linh

MỤC LỤC

	Trang
Lời cam đoan.....	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục.....	iii
Danh mục các kí hiệu viết tắt.....	iv
Danh mục các bảng	v
Danh mục các hình.....	vi
MỞ ĐẦU	1
Chương 1. TỔNG QUAN VẤN ĐỀ NGHIÊN CỨU	4
1.1. Lịch sử nghiên cứu LC, BS ở vùng Đông Bắc	4
1.2. Lịch sử nghiên cứu lưỡng cư, bò sát ở vùng nghiên cứu.....	10
Chương 2. ĐIỀU KIỆN TỰ NHIÊN, KINH TẾ - XÃ HỘI VÙNG NGHIÊN CỨU	12
2.1. Điều kiện tự nhiên.....	12
2.1.1. Vị trí địa lí	12
2.1.2. Địa hình.....	12
2.1.3. Khí hậu - thủy văn.....	13
2.1.4. Tài Nguyên.....	14
2.2. Đặc điểm kinh tế - xã hội	15
2.2.1. Dân cư, dân tộc	15
2.2.2. Thực trạng kinh tế	16
Chương 3. MỤC ĐÍCH, ĐỐI TƯỢNG, PHẠM VI, PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	19
3.1. Mục đích nghiên cứu.....	20
3.2. Đối tượng nghiên cứu	20
3.3. Phạm vi nghiên cứu.....	20

3.3.1. Địa Điểm	20
3.3.2. Thời gian	20
3.4. Thiết bị nghiên cứu và phương pháp nghiên cứu	20
3.4.1 Thiết bị nghiên cứu	20
3.4.2 Phương pháp nghiên cứu.....	21
Chương 4. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN	29
4.1. Thành phần loài lưỡng cư, bò sát ở xã Sỹ Bình, huyện Bạch Thông, tỉnh Bắc Kạn.....	29
4.2. Nhận xét về thành phần loài.....	33
4.2.1 Sự đa dạng về thành phần phân loại học.....	33
4.2.2. So sánh sự tương đồng về thành phần loài LC và BS của KVNC với một số khu vực thuộc Đông Bắc.....	35
4.2.3. Mô tả đặc điểm hình thái, sinh thái của các LC, BS bổ sung cho KVNC	37
4.3. Sự phân bố lưỡng cư, bò sát ở xã Sỹ Bình, huyện Bạch Thông, tỉnh Bắc Kạn	41
4.3.1. Phân bố theo nơi ở.....	41
4.3.2. Phân bố theo hệ sinh thái	45
4.4 Các loài lưỡng cư, bò sát quý hiếm ở khu vực nghiên cứu.....	50
4.5 Các nhân tố đe dọa khu hệ LC, BS và đề xuất hướng bảo tồn	52
4.5.1 Các nhân tố đe dọa	52
4.5.2 Đề xuất hướng bảo tồn.....	53
KẾT LUẬN, KIẾN NGHỊ	56
TÀI LIỆU THAM KHẢO	58
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC KÍ HIỆU VIẾT TẮT

Viết tắt	Viết đầy đủ
BS	Bò sát
DC	Dân cư
djk	Chỉ số tương đồng
đtg	Đồng tác giả
HST	Hệ sinh thái
IUCN2014	Danh lục đỏ IUCN version 2014.2
KVNC	Khu vực nghiên cứu
LC	Lưỡng cư
M	Mẫu vật
NĐ32	Nghị định 32/2006/NĐ-CP của Chính phủ ban hành ngày 30/03/2006 về quản lý thực vật rừng, động vật rừng nguy cấp, quý, hiếm.
NN	Nông nghiệp
SC	Sinh cảnh
SĐVN	Sách Đỏ Việt Nam, 2007. Phần Động vật.
THCS	Trung học cơ sở
TT	Thứ tự
UBND	Ủy ban nhân dân

DANH MỤC CÁC BẢNG

	Trang
Bảng 4.1 Danh sách thành phần loài LC, BS ở KVNC	29
Bảng 4.2 Đa dạng bậc phân loại lưỡng cư, bò sát ở KVNC	33
Bảng 4.3 chỉ số tương đồng (Dice index) về đa dạng loài giữa VNC với các khu vực khác vùng Đông Bắc.	36
Bảng 4.4. Sự phân bố các bậc phân loại của LC, BS theo nơi ở	41
Bảng 4.5 Sự phân bố các bậc phân loại của LC, BS theo HST	45
Bảng 4.6 Danh sách các loài LC, BS quý hiếm ở KVNC	50

DANH MỤC CÁC HÌNH

	Trang
Hình 3.1 Số đo lưỡng cư không đuôi.....	25
Hình 3.2 Tấm đầu của rắn	25
Hình 3.3 Các loại vảy lưng ở rắn	26
Hình 3.4 Cách đếm số hàng vảy thân.....	26
Hình 3.5 Vảy bụng, vảy dưới đuôi và tấm hậu môn.....	26
Hình 3.6. Các tấm trên đầu ở thằn lằn (Mabuya).....	27
Hình 3.7. Lỗ tai thằn lằn (theo Bourret R., 1943).....	27
Hình 3.8. Mắt thằn lằn (theo Bourret R., 1943).....	27

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Lưỡng cư, bò sát là những mắt xích quan trọng trong lưới thức ăn của các quần xã, với số lượng loài rất phong phú và đa dạng, đã góp phần giữ trạng thái cân bằng sinh học trong các quần xã đó. Nhiều loài lưỡng cư, bò sát là nguồn thực phẩm có giá trị kinh tế cao. Một số bài thuốc cổ truyền và một số dược liệu được chiết suất hoặc chế biến trực tiếp từ lưỡng cư, bò sát.

Ngoài ra trong tự nhiên, các loài Lưỡng cư, Bò sát còn là thiên địch của rất nhiều loài sâu bọ phá hoại mùa màng, kể cả một số loài gặm nhấm gây hại cho con người như chuột... Chúng tham gia đắc lực vào việc giúp con người chống sâu bệnh, góp phần hạn chế việc sử dụng thuốc bảo vệ thực vật làm giảm ô nhiễm môi trường.

Sỹ Bình là xã vùng cao nằm ở phía bắc huyện Bạch Thông, là khu vực hiện còn thảm thực vật rừng rất phong phú. Ở đây có nhiều núi đá vôi chiếm 85%, xung quanh là các khe nước, sông suối hẹp và sâu. Điều kiện tự nhiên như vậy thuận lợi cho lưỡng cư và bò sát sinh sống.

Ở Bắc Kạn chỉ có một số nghiên cứu ở rừng quốc gia Ba Bể, Ngân Sơn còn những huyện, những xã lân cận thì chưa có nghiên cứu cụ thể nào về lưỡng cư, bò sát. Do đó, việc nghiên cứu khu hệ Lưỡng cư, Bò sát ở xã Sỹ Bình, huyện Bạch Thông, tỉnh Bắc Kạn là hết sức cần thiết, nhằm đánh giá tính đa dạng sinh học của khu vực này, làm cơ sở cho chính quyền biết tầm quan trọng để bảo vệ và phát triển các loài động vật, đặc biệt là Lưỡng cư, Bò sát.

Xuất phát từ những lý do trên, chúng tôi tiến hành nghiên cứu đề tài: "*Nghiên cứu thành phần loài và đặc trưng phân bố của Lưỡng Cư - Bò Sát tại xã Sỹ Bình, huyện Bạch Thông, tỉnh Bắc Kạn*"

2. Mục tiêu của đề tài

- Lập danh sách thành phần loài, xác định sự đa dạng của LCBS ở khu vực nghiên cứu.

- Mô tả đặc điểm hình thái của một số loài LCBS bổ sung cho khu vực nghiên cứu.

- Xác định sự phân bố của LC, BS ở khu vực nghiên cứu.

- Đề xuất các giải pháp bảo tồn, khai thác hợp lí nguồn lợi từ LCBS ở xã Sỹ Bình, huyện Bạch Thông, tỉnh Bắc Kạn.

3. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của đề tài

- Ý nghĩa khoa học: Mô tả được sự đa dạng về thành phần loài và các loài quý hiếm ở khu vực nghiên cứu, đồng thời xác định được sự phân bố của lưỡng cư, bò sát theo các môi trường sống chính của chúng. Mô tả được đặc điểm hình thái của những loài quý hiếm.

- Ý nghĩa thực tiễn: Kết quả nghiên cứu của đề tài bổ sung số liệu góp phần xây dựng cơ sở khoa học cho công tác quản lý, bảo tồn lưỡng cư, bò sát ở xã Sỹ Bình, huyện Bạch Thông, tỉnh Bắc Kạn. Đồng thời bổ sung mẫu lưỡng cư, bò sát cho phòng thí nghiệm động vật học và phòng bảo tàng sinh vật để phục vụ giảng dạy.

4. Nội dung nghiên cứu

- Lập danh sách thành phần loài lưỡng cư, bò sát ở xã Sỹ Bình, huyện Bạch Thông, tỉnh Bắc Kạn.

- So sánh sự đa dạng của lưỡng cư, bò sát ở xã Sỹ Bình, huyện Bạch Thông, tỉnh Bắc Kạn. với các khu bảo tồn khác ở Đông Bắc Việt Nam

- Mô tả đặc điểm sinh thái học của một số loài lưỡng cư, bò sát ở vùng nghiên cứu, sự phân bố lưỡng cư, bò sát ở KVNC

- Mô tả đặc điểm hình thái của một số loài lưỡng cư và bò sát quý hiếm ở khu vực nghiên cứu.

- Tình trạng khai thác, sử dụng lưỡng cư, bò sát ở khu vực nghiên cứu.

- Đề xuất các hướng bảo tồn loài, bảo tồn sinh cảnh.